

Redovisning av regeringsuppdrag Att förstärka tillgången till lärare i nationella minoritetsspråk

A2013/2958/DISK, A2014/3289/DISK, Ku2016/02027/DISK

Härmed lämnas en redovisning och slutrapport enligt regleringsbrev 2016-12-20 som avser de tre uppdragen om *Att förstärka tillgången till lärare i nationella minoritetsspråk* (A2013/2958/DISK), (A2014/3289/DISK) och (Ku2016/02027/DISK).

Tidigare redovisningar av regeringsuppdraget har lämnats i form av delredovisningar och statusrapporter^{1,2,3,4}. Skolverket har också den 15 december 2017 lämnat förslag på hur satsningen att förstärka tillgången till lärare i de nationella minoritetsspråken i framtiden, inom befintliga ramar, kan inkorporeras i andra aktörers verksamhet.⁵

I denna slutrapport redovisas en sammanfattande sammanställning av resultat och hur utbildningssatsningen genomförts. I redovisningen redogörs för deltagande kommuner och huvudmän, antal deltagare, resultat i form av genomströmning, statsbidrag till huvudmän och Skolverkets bedömning och slutsatser. Underlag utgörs av Skolverkets tidigare redovisningar 2014–2017 och förslaget på en framtida utbildningssatsning 2017-12-15, där Skolverket närmare redogjort för huvudmännens erfarenheter, lärosätenas genomförande av uppdragsutbildning och deltagarnas synpunkter.

Bakgrund

Enligt det första uppdraget till Skolverket i augusti 2013⁶ ingick att se till att en lämplig utbildning gjordes tillgänglig för att utbilda personer med goda kunskaper i ett nationellt minoritetsspråk under perioden 2014–2016 så att minst tolv personer skulle bli verksamma som modersmållärare.

I första hand gällde uppdraget samiska och meänkieli och verksamhet inom grundskola och gymnasieskola i någon av de kommuner som ingår i förvaltningsområden för samiska och meänkieli. Genomförandet skulle ske i dialog med riksorganisationer för de nationella minoriteterna, lärosäten, skolhuvudmän, Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget.

¹ Redovisning av regeringsuppdrag Att förstärka tillgången till lärare i nationella minoritetsspråk 2014-11-05 (dnr 2013:678)

² Redovisning av regeringsuppdrag Att förstärka tillgången till lärare i nationella minoritetsspråk 2015-05-29 (dnr 2014:914)

³ Redovisning av regeringsuppdrag Att förstärka tillgången till lärare i nationella minoritetsspråk 2016-05-30 (dnr 2015:764)

⁴ Redovisning av regeringsuppdrag Att förstärka tillgången till lärare i nationella minoritetsspråk 2017-03-30 (dnr 2014:914)

⁵ Redovisning av uppdrag om förslag på en framtida utbildningssatsning för lärare i nationella minoritetsspråk 2017-12-15 (dnr 2014:914)

⁶ (A2013/2958/DISK)

Syftet med regeringsuppdraget var att åstadkomma en utbildning som ger alla elever samma förutsättningar att nå de nationella målen för utbildningen. I uppdraget ingick att erbjuda lärare i nationella minoritetsspråk utbildning så att fler elever ska få tillgång till modersmålslärare med kompetens för den undervisning de bedriver.

I tilläggsuppdraget i september 2014⁷ ingick att dels utöka antalet utbildningsplatser i samiska och meänkieli, dels att se till att en motsvarande utbildning för minst åtta personer i romani chib anordnades. Uppdraget och utbildningstiden förlängdes samtidigt till och med år 2017.

Efter överenskommelse om uppdragsutbildning med respektive lärosäte startade utbildningar i samiska och meänkieli vid Umeå respektive Stockholms universitet höstterminen 2014 och året därpå, höstterminen 2015, startade utbildningen i romani chib vid Södertörns högskola.

Utbildningarna har genomförts i form av kurser, vanligen mellan 7,5 - 15 högskolepoäng (hp) per termin under fyra eller fem terminer. Utbildningen skulle enligt överenskommelserna vara avslutad vid utgången av höstterminen 2017 då uppdraget avslutades. Det innebär att deltagarna kunnat erhålla mellan 30–75 hp under utbildningstiden, men antal hp har varierat beroende på både studietakt och antal terminer. De kurser som erbjudits har varit inom språk- och ämnesteorier, ämnesdidaktik eller kompletterande pedagogisk utbildning (KPU).

Deltagarna har studerat utifrån en individuell studieplan, anpassad efter den enskildes behov och förutsättningar. Tidigare erfarenheter och kunskaper har bedömts genom validering som genomförts vid respektive lärosäte.

Sedan tilläggsuppdraget om statsbidrag beslutades⁸ har Skolverket från hösten 2015 fördelat bidrag till de huvudmän som haft deltagare i utbildningssatsningen.

Redovisning av uppdragets genomförande

Information och samverkan

Enligt uppdraget skulle som tidigare nämnts utbildning erbjudas till minst 12 personer i samiska eller meänkieli, men trots det låga antalet krävdes det aktiva rekryteringsinsatser under senare delen av hösten 2013 och även under våren 2014 för att få några intresseanmälningar.

För att initialt nå ut till alla berörda med samlad information om den nya utbildningssatsningen använde Skolverket bland annat kontakter via Länsstyrelsen i Stockholms län, Sametinget och de nationella minoritetsorganisationerna, förutom samordnare och kontaktpersoner i kommunerna i förvaltningsområdena. Vidare skickades informationsbrev ut till huvudmän, informationsmöten hölls tillsammans

⁷ (A2014/3289/DISK)

⁸ (Ku2016/02027/DISK)

med lärosäten ute i landet, webinarier sändes och information lades ut på Skolverkets hemsida med bland annat kortfilmer om utbildningen och anmälningssblankett. På hemsidan samlades alla Skolverkets insatser kring nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk.⁹

Konferenser och samråd

Skolverket har sedan utbildningen startade höstterminen 2014 samverkat och informerat om utbildningssatsningen genom olika konferenser, möten och kontakter med samordnare och kontaktpersoner inom kommunerna, Länsstyrelsen i Stockholms län, berörda lärosäten och skolhuvudmän.

Inom samverkan med berörda lärosäten deltar Skolverket även i den nätverksgrupp som bildats med de lärosäten som arbetar med utbildningsfrågor för de nationella minoriteterna; Södertörns högskola, Stockholms universitet, Umeå universitet och Lunds universitet. Dessutom har Skolverket informerat vid samråd med representanter för nationella minoriteters riksorganisationer, senast under hösten 2017 vid skolmyndigheternas årliga samrådstillfällen.

Intresseförfrågningar och sena anmälningar

Trots upprepade intresseförfrågningar och försök att nå ut med information till kommuner med presumtiva deltagare och få fler till utbildning i *meänkieli*, har det inte gjorts fler anmälningar. Deltagarna i gruppen som startade hösten 2014 avslutade utbildningen samtidigt våren 2016 efter fyra terminer. Från höstterminen 2016 startade inga nya kurser.

I *samiska* fanns större möjlighet att påbörja studier under olika terminer då det finns ett relativt stort utbud av fristående kurser i samiska hos utbildningsanordnaren. Vårterminen 2016 startade också kurser i umesamiska inom uppdragsutbildningen för en grupp på sex deltagare. I övrigt blev det få nya anmälningar till samiska.

Sedan utbildningen startat fick Skolverket flera frågor och önskemål om deltagande i *romani chib*. Intresserade hänvisades till en väntelista då utbildningsanordnaren inte hade möjlighet att ta in fler deltagare i gruppen. Det fanns inte heller resurser på lärosätet att starta ännu en grupp under pågående period, även om behov och efterfrågan fanns.

⁹ Nationella minoriteter www.skolverket.se/skolutveckling/larande/nationella-minoriteter, Utbildning i minoritetsspråk <http://www.skolverket.se/kompetens-och-fortbildning/larare/minoritets-sprak>.

Resultat

Antal deltagare i utbildning

Totalt har fler än 65 personer varit i utbildning vid något tillfälle under utbildnings-satsningen mellan 2014–2017; omkring 25 deltagare i samiska, 30 deltagare i romani chib och knappt 10 deltagare i meänkieli. Antalet deltagare har varierat över tid.

Hösten 2014 startade utbildningen i samiska och meänkieli. Som mest var det våren 2016 cirka 55 personer i utbildning samtidigt; nästan 30 deltagare i romani chib, cirka 20 deltagare i samiska och 8 deltagare i meänkieli.

Från hösten 2016 gavs inte någon utbildning i meänkieli då det inte fanns några sökande, men deltagarantalet sjönk även på grund av ett antal avbrott och avhopp bland deltagare i samiska och romani chib. Hösten 2017 var det 25 deltagare i romani chib och tre i samiska, (se tabell 1 nedan).

Tabell 1. Antal deltagare i utbildning i respektive språk mellan 2014–2017.

Antal deltagare	Samiska	Meänkieli	Romani chib	Totalt
HT 2014	15	8	0	23
VT 2015	15	9	0	24
HT 2015	15	8	30	53
VT 2016	20	8	27	55
HT 2016	15	0	25	40
VT 2017	6	0	24	30
HT 2017	3	0	25	28

Enstaka siffror i tabellen ovan kan skilja sig något från uppgifter i t ex tabeller för antal deltagare för statsbidrag eller beroende på tid för inrapportering vid avbrott och avhopp under terminen.

Olika villkor, upplägg och resultat för de olika språken

Samiska

De samiska deltagarna har kunnat påbörja utbildningen med att läsa lämplig kurs när ett utbud funnits som passat dem. Studierna i samiska var individuellt utformade och bland deltagarna fanns flera med lärarexamen, tidigare högskolestudier eller andra utbildningar. De flesta arbetade som modersmåls lärare eller andra slags lärare.

För de samiska deltagarna varierade studietakten och deltagarna har kommit olika långt utifrån sina individuella studieplaner och beroende på vilken termin de påbörjat sin utbildning. Flera startade redan hösten 2014, andra hösten 2015, medan deltagarna i umesamiska startade först våren 2016. Vissa deltagare hade uppnått mellan 15 till 60 hp efter höstterminen 2016 och det var då möjligt att uppnå 75 hp till utgången av höstterminen 2017.

Hösten 2014 började åtta personer i utbildning i samiska. De har klarat av upp till 55,5 hp under sina terminer de studerat. Året därpå, hösten 2015, började 12 personer, två av dem deltog bara under en termin och avslutade ingen kurs.

Tabell 2. Antal deltagare och avklarade högskolepoäng (hp) i samiska.

Antal deltagare	Avklarade högskolepoäng (hp)
5	0
7	2,5–7,5
4	12–15,5
2	17,5–22,5
4	33–35
1	45
3	52,5–55,5
Totalt antal deltagare 26	

Ett par deltagare gjorde avbrott på grund av svårigheter att kombinera studier och arbete, sjukskrivning eller andra personliga skäl. Flera deltagare uttryckte att det var för hög studietakt. Under vårterminen 2017 var endast sex deltagare i utbildning och vid höstterminen var det bara tre deltagare. En deltagare avbröt studierna på grund av ekonomiska skäl och bristande stöd från arbetsgivaren då deltagaren måste ta tjänstledigt från en halvtidsanställning för att delta i kursträffar.

Hösten 2015 antogs också sex personer med inriktning på umesamiska. På grund av lärarbrist har kurser inte kunnat genomföras som planerat. De som deltagit har endast klarat av ett fåtal poäng. Ett annat skäl till den låga poängproduktionen är sannolikt att de kurser som har kunnat erbjudas inte motsvarar deltagarnas behov och önskemål.

Diagram 1. Antal deltagare och avklarade högskolepoäng (hp) i samiska fördelat på varietet.

Fem av deltagarna i denna utbildningsinsats hade lärarexamen av något slag när de började. En av dem hade 30 hp i samiska. En hoppade av på ett tidigt stadium och en hör till gruppen med umesamiska som inte producerat några poäng. Två av dem med lärarexamen har inom ramen för denna uppdragsutbildning uppnått minst 30 hp i aktuellt språk och är således nu behöriga modersmållärare.

Tre deltagare som har minst 90 hp i ett samiskt språk har påbörjat KPU (kompletterande pedagogisk utbildning). Ingen av dem har dock ännu avslutat denna påbyggnadsutbildning.

Romani chib

Inom den romska gruppen hade cirka en tredjedel av deltagarna tidigare genomgått brobygggarutbildningen för personer med romsk språk- och kulturkompetens vid Södertörns högskola, men flera hade inte haft någon tidigare studieerfarenhet på högskolenivå.

I romani chib genomfördes en sammanhållen utbildning som startade höstterminen 2015 med delkurser om 7,5 hp per termin, *Romani chib i ett skolperspektiv I-V*. Här beräknades deltagarna ha erhållit 37,5 hp vid utgången av höstterminen 2017. Studierna bedrevs på halvfart med studieträffar på campus vid Södertörns högskola under två-tre dagar en gång per månad. Mellan studieträffarna skedde kontakt och handledning via nätet.

De flesta romska deltagare hade anställning inom skolan som brobyggare, studiehandledare, resurs- eller modersmållärare. Antalet deltagare i utbildning i romani chib var 30 från början och efter fem terminer var det 25 deltagare som fortfarande deltog.

Ett par avhopp skedde under hösten 2016 på grund av att villkor och förutsättningar för studier och anställningar upplevdes som bristfälliga av deltagarna. Likaså var det något enstaka avbrott på grund av sjukdom.

Enligt slutredovisning från Södertörns högskola var det vid utgången av 2017 sammanlagt 17 godkända deltagare av totalt 25, (se tabell 3 och diagram 2 nedan).¹⁰

¹⁰ 2018-02-12 Christina Rodell Olgac, *Kompetensförstärkning av modersmållärare i romani chib 2015-2017 på Södertörns högskola – slutredovisning*.

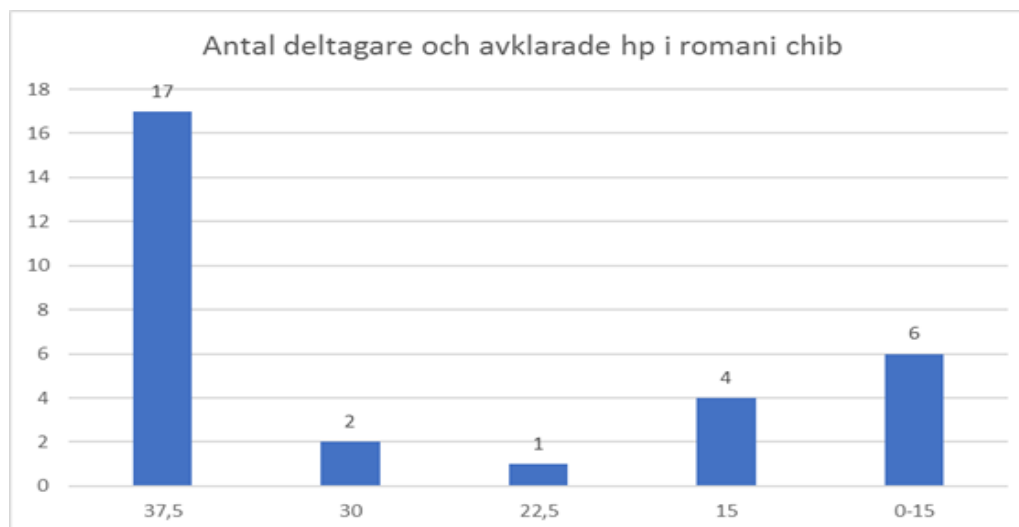
Tabell 3. Antal deltagare i romani chib och avklarade högskolepoäng (hp).

Romani chib på Södertörns högskola	Ht15 7,5 hp	Vt16 7,5 hp	Ht16 7,5 hp	Vt17 7,5 hp	Ht17 7,5 hp	Tot antal hp per person
17 deltagare	x	x	x	x	x	37,5
3 deltagare	x	x	x	x	*	30
1 deltagare	x	x	*	x	*	22,5
4 deltagare	x	x	*	*	*	15
1 deltagare	x	x	avbrott	-	-	15
2 deltagare	x	avbrott	-	-	-	7,5
1 deltagare	avbrott	-	-	-	-	-
1 deltagare	x	x	avbrott	-	-	15

* = komplettering av visst moment krävs, inlämning pågår vt-18, -= ej deltagit

Diagrammet nedan visar antal deltagare och hur många högskolepoäng (hp) de klarat av under utbildningen där 37,5 hp var maximalt under de fem terminer utbildningen pågick.

Diagram 2. Antal deltagare och avklarade högskolepoäng (hp) i romani chib.

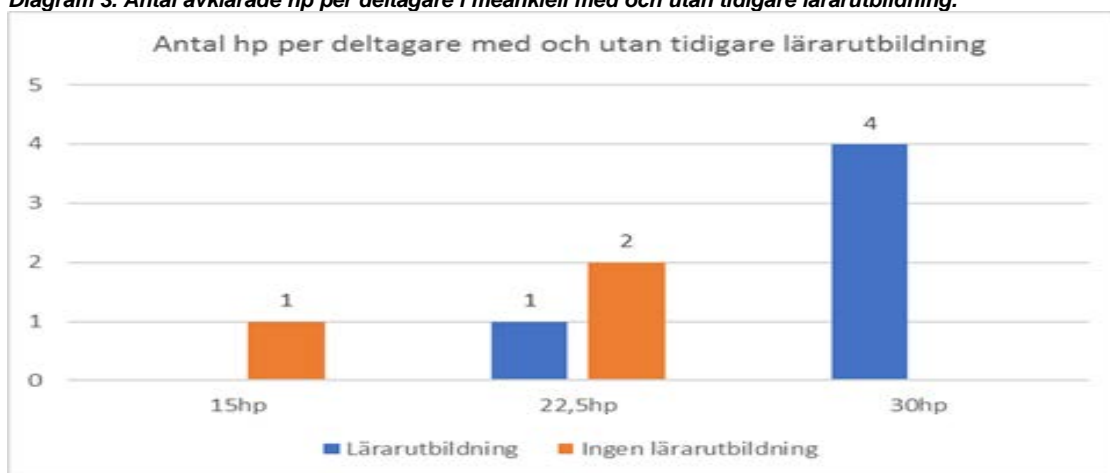

Meänkieli

De åtta deltagarna i meänkieli som startade redan höstterminen 2014 avslutade sin utbildning vårterminen 2016 och erhöll då 4 x 7,5 högskolepoäng (hp), totalt 30 hp, vilket behövdes för att få ytterligare behörighet i ämnet meänkieli som modersmål.

Deltagarna har överlag varit nöjda eller mycket nöjda med utbildningen. Flera av deltagarna i meänkieli har varit legitimerade lärare (se diagram 3) och arbetat som modersmållärare i grundskolan, en av deltagarna arbetar numera som universitetslärare i meänkieli. Några nya deltagare har inte tillkommit under de senaste terminerna trots aktiva rekryteringsinsatser.

Diagram 3. Antal avklarade hp per deltagare i meänkieli med och utan tidigare lärarutbildning.

Av de totalt nio deltagare som påbörjat uppdragsutbildningen avbröt en sina studier under den första terminen. Av de åtta som deltagit har hälften fullföljt sina studier i enlighet med den individuella studieplanen, dvs de har 30 hp ämnesstudier i meänkieli, av resterande fyra fick två godkänt resultat i totalt 22,5 hp av de 30 planerade och två tenterade 15 hp med godkänt resultat, (se tabell 4 nedan).

Tabell 4. Antal avklarade högskolepoäng (hp)/deltagare per kurs och totalt.

Meänkieli på Stockholms universitet	Har tidigare lärarutbildning?	Termin 1 FAM100	Termin 2 FAM101	Termin 3 FAM102	Termin 4 FAM103	Antal hp /person
4 deltagare	Ja	7,5	7,5	7,5	7,5	30
1 deltagare	Nej	7,5	7,5	Ej reg	7,5	22,5
1 deltagare	Ja	7,5	Ej avklarad	7,5	7,5	22,5
1 deltagare	Nej	7,5	Ej avklarad	7,5	7,5	22,5
1 deltagare	Nej	Ej reg	7,5	Ej reg	7,5	15
Sammanlagt antal hp		52,5	45	45	60	202,5

Kurser: Termin 1: FAM100 *Meänkieli, Språkkunskap*, 7,5
Termin 2: FAM101 *Meänkieli, Textstudier*, 7,5
Termin 3: FAM102 *Meänkieli, Språkdidaktik i ett flerspråkighetsperspektiv*, 7,5
Termin 4: FAM103 *Meänkieli, Muntlig kommunikation med kulturorientering*, 7,5

Antal kommuner och huvudmän

Deltagarna har kommit från 25 kommuner. Vårterminen 2016 var de *samiska* deltagarna verksamma i tio kommuner i norra Sverige, fem av dem arbetade i Sameskolan med Sameskolstyrelsen som huvudman. Deltagarna i *meänkieli* fanns i Umeå kommun och fyra kommuner i Norrbotten. De *romska* deltagarna var utspridda i 14 kommuner i hela landet, från Luleå i norr till Malmö i söder, (se tabell 5 nedan).

Tabell 5. Kommuner/huvudmän med antal deltagare i respektive språk VT 16.

Kommuner och Sameskolstyrelsen och antal deltagare i samiska	Kommuner och antal deltagare i meänkieli	Kommuner och antal deltagare i romani chib
Arvidsjaur (3)	Jokkmokk (1)	Göteborg (5)
Härjedalen (1)	Kiruna (2)	Hallsberg (1)
Jokkmokk Sameskolan (2)	Pajala (2)	Halmstad (1)
Kiruna Sameskolan (1)	Umeå (2)	Helsingborg (2)
Karesuando Sameskolan (2)	Övertorneå (1)	Katrineholm (1)
Luleå (1)		Linköping (2)
Lycksele (2)		Luleå (1)
Malå (3)		Malmö (3)
Storuman (1)		Norrköping (2)
Strömsund (1)		Stockholm (2)
Umeå (3)		Trollhättan (4)
		Vänersborg (1)
		Västervik (1)
		Örebro (1)
Totalt 20 deltagare	Totalt 8 deltagare	Totalt 27 deltagare

Statsbidrag

Skolverket beviljade från början totalt 1 040 000 kronor i statsbidrag till huvudmän som haft deltagare i insatsen under läsåret 2015/2016.¹¹ Skolverket fastställde storleken på bidraget utifrån antalet deltagare som deltog i insatsens utbildningar. Bidrag lämnades med 7 500 kronor per deltagare i samiska och meänkieli respektive 12 500 kronor för deltagare i romani chib. Den högre summan för romani chib beror på högre kostnader för genomförande av utbildningen, då man bland annat har fler campusförlagda studieträffar.

Höstterminen 2015 beviljades totalt 25 huvudmän bidrag och vårterminen 2016 fick 24 huvudmän bidrag. Höstterminen 2016 hade totalt 19 huvudmän beviljats bidrag för totalt 39 personer som deltog i utbildningsinsatser.

Det var en minskning av antal deltagare i samiska höstterminen 2016 i jämförelse med tidigare terminer. Siffrorna skiljer sig något från antal deltagare vilket kan bero

¹¹ (Ku2015/01721/DISK).

på att alla huvudmän inte söker bidrag för alla deltagare. Deltagarna i meänkieli avslutade också sin utbildning vårterminen 2016.

I diagram 4 och 5 nedan visas förändringar över tid som avser antal deltagare, antal huvudmän och bidragssummor mellan hösten 2015 och hösten 2017. Här presenteras enbart deltagare som huvudmännen sökt och beviljats statsbidrag för.

Diagram 4. Antal deltagare i utbildning för respektive termin uppdelat efter språk och antal huvudmän.

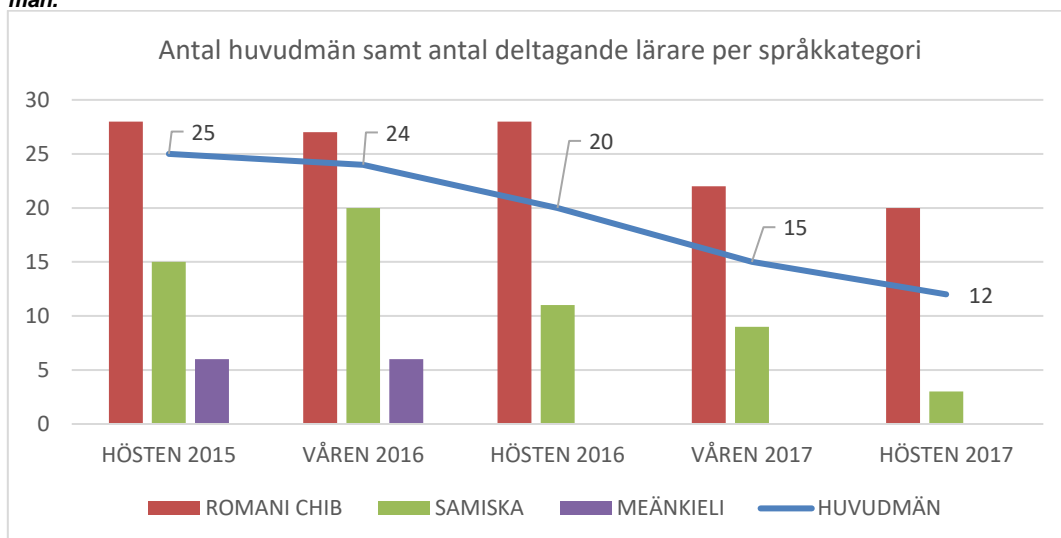

Diagram 4 visar att det inte fanns några deltagande deltagare i meänkieli mellan hösten 2016 och hösten 2017. Romani chib står däremot för störst antal deltagande deltagare i utbildningsinsatsen under hela perioden.

Antal huvudmän som ansökt om statsbidrag minskade under perioden, från 25 huvudmän hösten 2015 till 12 huvudmän hösten 2017, dels på grund av minskat antal deltagare, och dels i ett par fall på grund av att huvudmannen inte sökt statsbidrag.

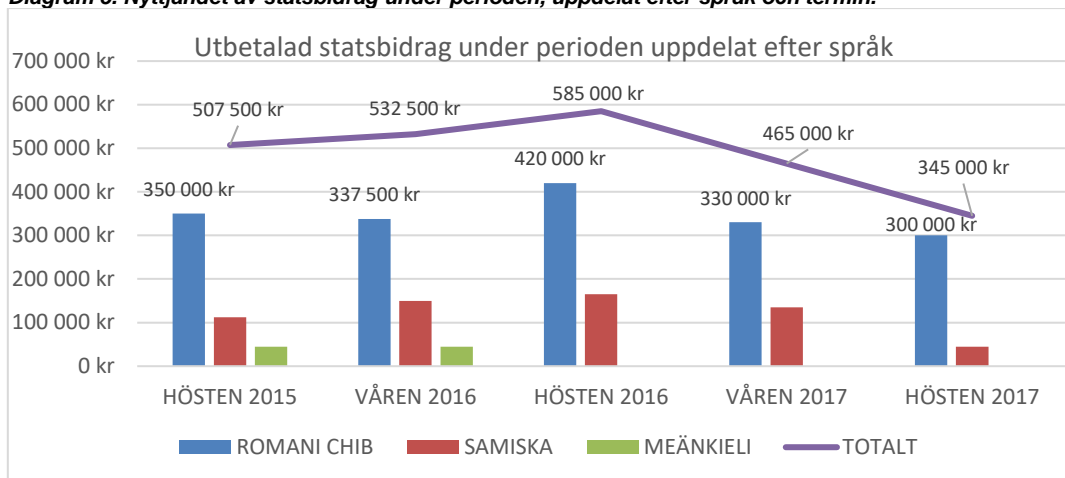
Totalt 585 000 kronor betalades ut till huvudmän som haft deltagare i utbildningsinsatserna under hösten 2016.¹² Mellan hösten 2016 och hösten 2017 har varje huvudman erhållit 15 000 tusen kronor för varje aktiv deltagare i utbildningen, i syfte att uppnå högre nyttjande av medel. Höjningen av bidragssumman till 15 000 kronor per deltagare berodde på minskat antal deltagare i utbildningsinsatsen från och med hösten 2016 och tillgängliga medel.

Som jämförelse utbetalades bidraget med 7 500 kronor för deltagare som läste samiska och meänkieli, samt 12 500 kronor för deltagare som läste romani chib hösten 2015 och våren 2016.

Diagram 5 nedan visar totalt utbetalt statsbidrag fördelat på respektive språkgrupp i utbildningsinsatsen under perioden hösten 2015 – hösten 2017.

¹² (Ku2016/02027/DISK).

Diagram 5. Nyttjandet av statsbidrag under perioden, uppdelat efter språk och termin.

Nedan i tabell 6 visas fördelning av medel till huvudmän, antal deltagare och språk höstterminen 2016 då det högsta beloppet, 585 000 kr, betalades ut.

Tabell 6. Fördelning av medel till huvudmän, antal deltagare och språk HT 2016.

HUVUDMAN	Samiska	Romani chib	Meänkieli	Bidrag
Göteborgs kommun	0	5	0	75 000
Sameskolstyrelsen	4	0	0	60 000
Trollhättans kommun	0	4	0	60 000
Linköpings kommun	0	3	0	45 000
Malmö kommun	0	3	0	45 000
Malå kommun	3	0	0	45 000
Arvidsjaurs kommun	2	0	0	30 000
Helsingborgs kommun	0	2	0	30 000
Norrköpings kommun	0	2	0	30 000
Stockholms kommun	0	2	0	30 000
Hallsbergs kommun	0	1	0	15 000
Halmstads kommun	0	1	0	15 000
Katrienholms kommun	0	1	0	15 000
Luleå kommun	0	1	0	15 000
Storumans kommun	1	0	0	15 000
Strömsunds kommun	1	0	0	15 000
Vänersborgs kommun	0	1	0	15 000
Västerviks kommun	0	1	0	15 000
Örebro kommun	0	1	0	15 000
Totalt	11	28	0	585 000

Skolverkets bedömningar och slutsatser

Ekonomiska villkor och förutsättningar för studier

Huvudmännen har enligt egna uppgifter huvudsakligen använt sig av beviljade medel för att:

- betala resor och logi i samband med studieträffar
- minska deltagarnas arbetstid så att de får mer tid för studier eller
- delvis ge ledigt för studier utan löneavdrag

Flera av deltagarna har dock påtalat svårigheten med att få rimliga studievillkor och ekonomiska förutsättningar för att delta, trots att det varit övervägande positiva uttalanden om själva utbildningen.

Skolverket har tidigare konstaterat att situationen med en kombination av arbete och deltidstudier har sett mycket olika ut mellan deltagare. Vissa deltagare har arbetat heltid under studietiden och inte fått någon kompensation av sin arbetsgivare.

I de samiska och romska grupperna har deltagare uppgett att de haft svårt att hinna med studierna och ett par deltagare har meddelat att de gjort avhopp på grund av att de ej givits tillräckligt goda förutsättningar. Ytterligare några deltagare har blivit sjukskrivna, bland annat på grund av stress, och därför gjort studieavbrott.

Skolverkets samlade bild är att de ekonomiska villkor och förutsättningar som givits av arbetsgivare i många fall, trots statsbidraget, inverkat negativt på denna utbildningssatsning, både för nyrekrytering av personer och för möjligheten för deltagare att genomföra utbildningen.

Kontinuerlig uppföljning och tidigare redovisningar

Skolverket har kontinuerligt följt upp utbildningen för att ta del av erfarenheter och synpunkter och vid behov kunna göra förbättringar under utbildningens gång. Detta har skett dels genom återkommande avstämningar och träffar med berörda lärosäten och dels med besök och kontakter med utbildningsdeltagare cirka en gång per termin. Skolverket har även tagit del av kursutvärderingar från respektive lärosäte.

Redogörelser av resultat har tillhandahållits i redovisningar från lärosätena, (se t ex från Slutredovisning från Södertörns högskola).¹³ Vidare har kontakter tagits i de

¹³ 2018-02-12 Christina Rodell Olgac, *Kompetensförstärkning av modersmållärare i romani chib 2015–2017 på Södertörns högskola – slutredovisning*.

kommuner och hos de skolhuvudmän där deltagarna varit verksamma. Exempel på sådana är besök i sameskolan våren 2017 och i Övertorneå hösten 2017.

De erfarenheter som gjorts från utbildningssatsningen, med utförliga beskrivningar av genomförande och resultat, har Skolverket redovisat årligen i delredovisningar och statusrapporter från 2014 och framåt.

Förslag på en framtida utbildningssatsning

Skolverket har tidigare utrett och föreslagit hur satsningen att förstärka tillgången till lärare i de nationella minoritetsspråken i framtiden, och inom befintliga ramar, ska kunna inkorporeras i andra aktörers verksamhet. Rapporten *Förslag på en framtida utbildningssatsning* redovisades i särskild ordning den 15 december 2017.¹⁴

Här nedan sammanfattas några utdrag från Skolverkets bedömningar och slutsatser avseende *Utbildningsmiljöerna*, *Utbildningarnas upplägg*, *Huvudmännens insatser* samt *Deltagarnas villkor och förutsättningar*:

Utbildningsmiljöerna

- Utbildningsmiljöerna för de nationella minoritetsspråken vid lärosätena är ofta små och mycket sårbara. Man har inte alltid haft tillräckligt utbud eller omfattning av kurser och utbildningar att erbjuda för att möta efterfrågan.
- Lärosätena behöver ett statligt finansierat och långsiktigt uppdrag för att kunna bygga upp en fast verksamhet med relevant kompetens.

Utbildningarnas upplägg

- Lärosätenas olika upplägg har inte alltid utgått från deltagarnas olika individuella behov, vilket delvis bidragit till studieavbrott och avhopp från utbildningen. Större flexibilitet och individanpassning vad gäller både studietakt, innehåll och upplägg behövs, t ex föreläsningar i realtid och möjlighet till nätstudier, intensivveckor under sommaren, etc.
- Allt fler elever med nationellt minoritetsspråk vill läsa modersmål i skolan, men antalet modersmållärare är starkt begränsat. Moment som därför måste ingå i utbildningen är pedagogik och didaktik kopplad till fjärrundervisning och användande av it-teknik med olika digitala verktyg.
- Inslag av fysiska träffar med möjlighet till diskussioner och erfarenhetsutbyte är särskilt värdefulla för denna grupp av deltagare som ofta arbetar ensamma på skolor utan tillhörighet till arbetslag eller kollegialt lärande.

¹⁴ Redovisning av uppdrag om förslag på en framtida utbildningssatsning för lärare i nationella minoritetsspråk 2017-12-15 (dnr 2014:914)

- Stora avstånd och långa resor har upplevts som både tids- och kostnadskrävande. Därför finns önskemål om att studieträffarna förläggs närmare deltagarna och att orterna varierar för att minska påfrestningar med resor och övernattningar. Detta kräver flexibilitet och samordning.

Huvudmännens insatser

- Kombinationen studier och arbete har varit svårt att få ihop för deltagarna som behöver få bättre stimulansåtgärder från sina arbetsgivare för att underlätta deltagande. Huvudmän har påpekat att storleken på statsbidraget borde höjas för att på så sätt möjliggöra bättre villkor och öka antal deltagare.
- Handledare, mentor, eller annan kontaktperson på skolan är viktiga för att deltagare bättre ska kunna koppla sina studier med yrkesrollen i den pedagogiska praktiken. Detta gäller särskilt om deltagaren saknar någon tillhörighet i arbetslag eller med andra ämneskollegor.
- Huvudmännen saknar många gånger kännedom om utbildningens innehåll, vilket försvårar tillämpning av kunskaper och möjlighet till kollegialt lärande på skolan.

Deltagarnas villkor och förutsättningar

- Alla deltagare har inte alltid haft tillräckliga språkkunskaper för studierna, vilket försvårat genomförandet av utbildningen. Goda språkkunskaper i aktuellt språk bör kunna påvisas genom validering och språktest.
- En individuell studieplan ska vara ett underlag för både arbetsgivare, deltagare och utbildningsansvariga på lärosätet och kunna följas upp och vid behov justeras.
- Kunskaper motsvarande gymnasiekompetens i ett antal ämnen och områden är enligt Skolverket en framgångsfaktor och ibland en förutsättning för att klara studier på högskolenivå. För deltagare som saknat sådana kunskaper har det inneburet svårigheter att genomföra studier inom den tid och med de resurser som funnits tillgängliga i utbildningen.

Sammanfattande kommentar

Kännedom om denna utbildningssatsning var från början begränsad till kommuner i förvaltningsområden, men informationen har spridits vartefter och antal förfrågningar om utbildningen har ökat för varje termin.

Skolverket tog tidigt emot många synpunkter och frågor om själva utbildningen. Inledningsvis fanns det en viss tveksamhet, bland annat om utbildningen skulle hålla

tillräckligt hög kvalitet. Därefter blev det överlag positiva reaktioner från deltagare, och även positiva kommentarer från skolledare, huvudmän och nationella minoritetsorganisationer.

Det stora intresset för utbildningssatsningen, många deltagare påbörjade och fortsatte utbildningen som exempelvis i romani chib, har visat att resultatet av satsningen blivit över förväntan.

Skolverket har fått många förfrågningar om en utvidgning och förlängning av satsningen, framför allt i romani chib, men även om när en motsvarande utbildning för modersmållärare i finska ska erbjudas.

Behovet av lärare med kompetens inom de nationella minoritetsspråken har enligt Skolverket inte minskat, utan tvärtom ökat, då allt fler elever och föräldrar önskar modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk.

Den nuvarande lärarsituationen har beskrivits i tidigare rapport.¹⁵ Enligt den senaste statistiken har inte situationen förändrats nämnvärt det senaste läsåret.¹⁶

Skolverket menar att det behövs fortsatta och långsiktiga utbildningssatsningar för att alla elever ska kunna få undervisning i sitt nationella minoritetsspråk av utbildade och kompetenta lärare.

I denna slutredovisning har Skolverket redogjort för resultaten avseende bland annat antal deltagare i utbildning och genomströmning. Utifrån syftet med utbildningssatsningen kan Skolverket konstatera att:

- Ett antal lärare har blivit behöriga i ett nationellt minoritetsspråk och i andra fall har undervisande lärare fått kompetensutveckling.
- Det är många av deltagarna som nu är verksamma som modersmållärare, flera av dem var det redan innan de påbörjade utbildningen.
- Lärare slutar, flyttar och byter skola eller kommun så situationen är högst varierande mellan olika terminer.

¹⁵ Redovisning av uppdrag om förslag på en framtida utbildningssatsning för lärare i nationella minoritetsspråk 2017-12-15 (dnr 2014:914)

¹⁶ <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/nyhetsarkiv/nyheter-2018/elevantalet-i-grundskolan-fortsatter-att-oka-1.268159>

Vid en eventuell framtida fortsatt utbildningssatsning kan flera viktiga och intressanta frågeställningar behöva belysas i syfte att utveckla kunskap om insatsernas effekter och vad som bör prioriteras framöver.

På Skolverkets vägnar

Kjell Hedwall
Avdelningschef

Lena Ålander
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har tf enhetschef Gunnar Kriholm deltagit.